

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Філологічний факультет

Кафедра філософії та культурології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан філологічного факультету

/проф. Борис БУНЧУК/

“12” *серпень* 20*24* року

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни

БІБЛІЙНЕ БОГОСЛОВ'Я ТА ГЕРМЕНЕВТИКА

обов'язкова

Освітньо-професійна програма «Богослов'я»

Спеціальність 041 Богослов'я

Галузь знань 04 Богослов'я

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

філологічний факультет

Мова навчання українська

Чернівці 2024 рік

Робоча програма навчальної дисципліни Біблійне богослов'я та герменевтика складена відповідно до освітньо-професійної програми «Богослов'я», спеціальності 041 Богослов'я, другого (магістерського) рівня вищої освіти, затвердженої Вченою радою Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (Протокол № 5 від «25» березня 2024 р.).

Розробник: **Шкрібляк Микола Васильович**, доктор філософських наук, доцент кафедри філософії та культурології

Викладач: **Шкрібляк Микола Васильович**, доктор філософських наук, доцент кафедри філософії та культурології

Погоджено з гарантом ОП і затверджено на засіданні кафедри філософії та культурології

Протокол № 1 від «12» серпня 2024 року

Завідувач кафедри філософії та культурології

(підпис)

Ольга РУПТАШ

Схвалено методичною радою філологічного факультету

Протокол № 1 від «12» серпня 2024 року

Голова методичної ради філологічного факультету

(підпис)

Алла АНТОФІЙЧУК

1. Опис навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Біблійне богослов'я та герменевтика» – належить до фундаментальних богословських наук і навчальних дисциплін і в межах ОП за спеціальністю 041 Богослов'я є обов'язковою освітньою компонентою в межах засвоєння ОП Богослов'я, а надто ж для тих здобувачів, які не мають базової богословської освіти.

Когнітивний і ціннісно-формуєчий потенціал цієї навчальної дисципліни настільки важливий і вагомий, що філософу легше обійтися без академічних знань з філософії, ніж магістр богослов'я без знань, які культивує біблійне богослов'я та герменевтика. Біблійне богослов'я формує навички та вміння критичного дослідження священного Біблійного тексту, встановлення та тлумачення його смислів і змісту загалом у відповідності до історичного та догматичного передання Церкви Христової. Тому біблійне богослов'я та герменевтика формують компетенції учительства в Церкві та виховують особливі внутрішні здібності місіонерства та усвідомлення покликання місійності богослова-біблеїста.

1.1. Мета та завдання

Виходячи з самої назви «Біблійне Богослов'я та герменевтика», **мета** засвоєння дисципліни, має два виміри: перший – полягає у дослідженні генезису й вивченні еволюції богословських ідей Старого Завіту й їхнього богословського та духовно-ціннісного розкриття в Новому Завіті, а відтак і їх кристалізації у досвіді Церкви Христової, Котра, як «Церква Бога Живого є стовп і утвердження істини» (1 Тим. 3, 15), а другий – в тлумаченні конкретних текстів Святого Письма.

Отже, дисципліна покликана допомогти здобувачу вищої освіти магістерського рівня сформувати чітке уявлення про розвиток провідних і найважливіших у сотеріологічному плані богословських ідей біблійної традиції з врахуванням досягнень біблійної археології, історичних наук, духовно-культурного, релігійного контекстів.

Головні завдання:

- навчитися застосовувати методологію біблійного богослов'я та герменевтики для аналізу й тлумачення священного біблійного тексту;
- поглибити та вдосконалити герменевтичні компетентності, що базується на використанні сучасних досягнень біблеїстики та біблійного богослов'я загалом;
- сформувати цілісну систему первинних навиків здійснення самостійного науково-богословського пошуку шляхом зосередження на аналізі конкретних тем, текстів, методів, підходів, практичних занять тощо.

3. Пререквізити. Важливою основою для ефективності засвоєння дисципліни є знання з навчальних курсів: «Священна біблійна історія

Старого та Нового Завіту», Ісагогіка та герменевтика», «Догматичне богослов'я» та «Біблійна археологія».

4. Результати навчання

Формування загальнокультурних компетенцій (ОК):

- здатність застосовувати досягнення богословських знань для формування власної світоглядної позиції та духовно-морального розвитку;
- здатність проводити дослідження на відповідному рівні: володіння навичками й уміннями збору, критичного наукового аналізу, систематизації, узагальнення та коментування Святого Письма Старого і Нового Завіту як основного джерела християнського віровчення, літургичної практики, соціально-правових норм тощо;
- набуття навичок ефективного використовувати знань із фундаментальних розділів біблійного богослов'я та герменевтики для розв'язання складних завдань соціально-практичної діяльності, пов'язаними з об'єктами професійної діяльності;
- готовність до поширення та популяризації досягнень богословської науки і, зокрема, біблійного богослов'я та герменевтики;
- набуття навичок та умінь проповідництва, ведення дискусії з фаховою та звичайною аудиторією на засадах правового забезпечення свободи совісті та релігійних переконань, віротерпимості й толерантності;
- здібності вести професійну навчальну, виховну та просвітницьку діяльність в навчально-освітніх і просвітницьких організаціях незалежно від їх форми власності та соціально-правового статусу.

У результаті засвоєння змісту навчальної дисципліни здобувач вищої освіти має:

ЗНАТИ:

- основні підходи до змістового наповнення й визначення цілей біблійного богослов'я та герменевтики, їх предметне поле і методологію;
- особливості та цілі «незалежного» від традиційної системи біблійного богослов'я, що базується на історичному та догматичному переданні Церкви;
- специфічні риси і витокові періоди формування та розвитку богословських ідей у Старому і Новому Завіті з врахуванням історично-культурного, археологічного контекстів і досягнень сучасної біблеїстики та текстуральної критики зокрема.

ВМІТИ:

- самостійно аналізувати особливості процесу виникнення й еволюцію тієї чи іншої богословської ідеї в Святому Письмі Старого і Нового Завіту, що не увійшли в лекційну структуру навчальної дисципліни, або винесені на самостійне опрацювання;
- ефективно володіти методологією «міждисциплінарного» біблійного богослов'я, що базується на церковних догматах;
- застосовувати традиційні та сучасні методи і принципи тлумачення священного біблійного тексту.

РОЗУМІТИ:

- сутність фундаментальних засад і когнітивний потенціал теоретико-методологічного ресурсу біблійного богослов'я та герменевтики;
- зміст та провідні ідеї ключових розділів біблійного богослов'я та можливості і межі біблійної екзегези (ісагогіки та герменевтики);
- світоглядно-ціннісний і морально-етичний виміри біблійного богослов'я як науки і навчальної дисципліни.

5. Опис навчальної дисципліни (загальна інформація)

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин			Вид підсумков. контролю
			Кред.	Год.	лекції	семінарські	самостійна робота	
денна	2021 – 2022	I – II	8	240	45	45	150	залік/іспит

5. 1. Структура змісту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	денна форма				Заочна форма			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
		Лек.	Сем.	Сам. роб.		Лек.	Сем.	Сам. роб.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Змістовий модуль 1. Церковне об'явлення Біблійного богослов'я та герменевтики: цілі і теоретико-методологічний ресурс								
Тема 1. Біблійне богослов'я та герменевтика	9	2	2	5				

як наука і навчальна дисципліна								
Тема 2. Церква та її вчення – основа біблійного богослов'я та герменевтики	9	2	2	5				
Тема 3. «Незалежне» біблійне богослов'я: методологічні передумови і можливості	9	2	2	5				
Разом за ЗМ 1	27	6	6	15				
Змістовий модуль 2. <i>Біблійне богослов'я Старого завіту</i>								
Тема 4. Старозавітне біблійне богослов'я та екзегеза: від Едему до Потопу	12	2	2	8				
Тема 5. Богослов'я патріархів, царів і пророків	18	3	3	12				
Тема 6. Іудейська екзегеза періоду «повноти часу»	12	2	2	8				
Разом за ЗМ 2	42	7	7	28				
Змістовий модуль 2. <i>Новозавітне біблійне богослов'я</i>								
Тема 7. Новозавітне богослов'я: 6. 1. Богослов'я євангелістів-синоптиків та Івана Богослова. 6. 2. Богословські аспекти книги Діянь. 6. 3. Богослов'я Соборних Послань. 6. 4. Богослов'я апостола Павла. 6.5. Апокаліптичне богослов'я		6	6	30				
Разом за ЗМ 3	42	6	6	30				
Змістовий модуль 4. <i>Біблійне богослов'я в його доктринальних виявах</i>								
Тема 8. Біблійне вчення про Бога: буття, божественна ономотологія та теодицея	10	2	2	6				
Тема 9. Христологія	10	2	2	6				
Тема 10. Пнвнематологія	10	2	2	6				

Тема 11. Ангелологія	10	2	2	6				
Тема 12. Антропологія та гамартологія	10	2	2	6				
Тема 13. Сотеріологія	10	2	2	6				
Тема 14. Еклезіологія	10	2	2	6				
Тема 15. Есхатологія	10	2	2	6				
Разом за ЗМ 4	80	16	16	48				
Змістовий модуль 5. <i>Герменевтика в структурі біблійного богослов'я та біблеїстики</i>								
Тема 16. Становлення та розвиток біблійного герменевтики	9	2	2	5				
Тема 17. Методологічні засади дослідження Святого Письма	10	2	2	6				
Тема 18. Загальні принципи тлумачення та інтерпретації священного біблійного тексту	10	2	2	6				
Тема 19. Біблійна екзегеза та спеціальна герменевтика	10	2	2	6				
Тема 20. Сучасне біблійне богослов'я і герменевтика: постаті, провідні тенденції та напрямки	10	2	2	6				
Разом за ЗМ 5	49	10	10	29				
Разом за 5 модулів	240	45	45	150				

5. 2. Завдання для самостійної роботи

№ п/п	Теми та завдання для самостійної роботи	Форма контролю	бали
1	Біблійне богослов'я як розділ богослов'я і навчальна. Зв'язок між Біблією і богослов'ям; історія дослідження; поділ на біблійне богослов'я Старого і Нового Завітів; проблематика методу біблійного богослов'я	Аналітичний конспект (рукопис – обсягом не менше 8-ми ст. з обов'язковими посиланнями на цитовані джерела та бібліографію)	4
2	Богослов'я епохи патріархів та доби Мойсея	Матеріали	5

		для презентації (не менше 15 слайдів) з стислим описом, посиланнями на Святе Письмо та прямим цитування	
3	Богослов'я періоду царів	Формулювання завдань для тестового контролю (10 тестів)	5
4	Богослов'я пророчого періоду та служіння	Реферат (рукопис – обсягом не менше 8 ст. рукописного тексту)	5
5	Богослов'я євангелістів-синоптиків та Іоанна Богослова: спільне і відмінне	Наукова стаття (оформлена згідно з вимогами)	10
6	Богослов'я Діян' апостолів	Конспект з прямим цитуванням Книги (рукопис – обсягом не менше 6-ти ст.)	4
7	Богослов'я Соборних Послань	Презентація з аналітично- інформаційним описом (не менше 10-ти слайдів)	5
8	Богослов'я апостола Павла	Розв'язування тестових завдань	6
9	Апокаліптичне богослов'я	Есе, написане відповідно до обов'язкових вимог до цього виду академічних нарисів	3
10.	Сучасне біблійне богослов'я і герменевтика: становлення та розвиток в Україні	Наукове повідомлення	3

5. 4. Технічне й програмне забезпечення /обладнання

Мультимедійний проектор; Офісні програми, призначені для основної маси користувачів: текстові і табличні процесори, графічні редактори, засоби презентацій, системи управління базами даних, а також їх інтегровані пакети (Microsoft Word, Microsoft Excel, Lotus Smart Suite, Open Office, Libre Office).

5. 5. Система контролю та оцінювання

Формами поточного контролю є усна чи письмова (тестування, есе, реферат, творча робота) **відповідь студента** та ін.

Формою підсумкового контролю у першому семестрі є **залік**, а в другому (по завершенні вивчення дисципліни) – **іспит**.

Засобами оцінювання, моніторингу та демонстрування результатів навчання є такі основні форми контролю та діагностики знань:

АТ – аналітичний тест;

ЕТ – експрес-тест;

ПТ – підсумковий тест;

АД – аналітична доповідь;

РД – реферативна доповідь;

РТЛ – рецензування тематичної літератури;

МКР – модульна контрольна робота;

ЗР – захист реферату;

ЗІНДЗ – захист індивідуального науково-дослідного завдання; навчально-дослідного завдання;

ОКП – оцінка конспекту першоджерел.

А також: **есе, презентація, самостійне складання тестових завдань** до окремих тем курсу, інші види навчальної роботи та форми контролю, запропоновані здобувачем.

5. 6. Форми поточного та підсумкового контролю

У процесі поточного, модульного або підсумковий контроль найбільш використовуваними можуть бути такі форми:

Тестування;

Модульна контрольна робота;

ПРВЗД – презентація результатів виконаних завдань і дослідження в межах курсу.

Підсумковий контроль – залік / іспит.

Більше про методичне забезпечення і, зокрема, опорні конспекти лекцій; інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення дисципліни (ІКНМЗД), першоджерела та хрестоматії першоджерел, навчальні посібники та підручники з курсу можна дізнатися та безпосередньо з ними ознайомитися в бібліотеці (методкабінеті) факультету й Науковій бібліотеці ЧНУ імені Юрія Федьковича.

¹ Завдання, види роботи та форми контролю самостійної роботи узгоджено так, щоб здобувач, який навчається за індивідуальним графіком, або надає переваги самоосвіті і самонавчанню міг засвоїти основний матеріал навчальної дисципліни та в підсумку набрати не менше 50 балів, що є підставою для зарахування курсу.

Структурно курс поділений на 5 змістових модулів, кожен із яких завершується обов'язковим модульним контролем. Виконання модульної контрольної роботи полягає в розв'язанні тестових завдань та виконанні одного або двох завдань теоретичного характеру.

Тестування – у системі Moodle або іншій інформаційно-комунікаційній платформі, або ж аудиторно на спеціальних бланках розв'язування тестових завдань.

На перший семестр припадає три модульні контрольні роботи, за результатами яких здобувач може набрати 45 балів. Решта балів – за результатами активної участі в семінарах і успішне виконання завдань самостійної роботи.

На заліку – не більше 40. У підсумку – 100 балів.

Залік проводиться в усній формі (аудиторно або дистанційно).

Практичне завдання – термінологічний диктант, розв'язування тестових завдань, ісагогіко-герменевтичний аналіз тексту Святого Письма тощо – також здійснюється у системі Moodle або на іншій інформаційно-комунікаційній платформі, а бо очно у усній чи письмовій формі в аудиторії.

3. Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
81-89	B	добре	
71-80	C		
61-70	D	задовільно	
50-60	E		
35-49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

4. Рекомендована література:²

Основна

1. Абрамов С. Герменевтика: история и теория метода. – Майкоп, издательство АГУ, 2001. – 318 с.
2. Амфилохий (Радович), митр. История толкования Ветхого Завета. Пер. с серб. Н. Ивкиной под ред. А. Дугаева. – М.: Издательский Совет Русской Православной Церкви, 2008. – 264 с.
3. Библия в Церкви. Толкование Нового Завета на Востоке и Западе. М.: Библейско-богословский институт св. апостола Андрея, 2011.
4. Бласс Ф. Герменевтика и Критика. Пер. Л. Воеводский. – Одеса: Типография Штаба Одесского Военного Округа, 1891. – 194 с.

² Джерелами з вивчення навчальної дисципліни є Біблія або книги Святого Письма Старого і Нового Завіту, твори святих Отців Церкви, постанови Помісних соборів, декрети, конституції, послання, енцикліки тощо, в яких увиразнено проблематику біблійного богослов'я та білеїстики.

5. Богачевська І. Християнська наративна традиція: методологія філософсько-релігієзнавчого дослідження. – К.: Світ Знань, 2005. – 325 с.
6. Ванхузер Кевин Дж. Искусство понимания текста: Литературоведческая этика и толкование Писания. – Черкасы: Коллоквиум, 2007. – 736 с.
7. Верклер Г. Принципы и процес толкования Библии. – Гранд Рапидс, Мичиган: Бейкер Бук Хауз, 1995. – 177 с.
8. Головащенко С. І. Біблієзнавство. Вступний курс: навч. посібник. – К.: Либідь, 2001 с.
9. Данн Дж. Д., Единство и многообразие в Новом Завете: исследование природы первоначального христианства. М.: Библейско-богословский институт св. апостола Андрея, 2009.
10. Десницкий А. Писание – Предание – современность. К.: Центр православной книги, 2007.
11. Квіт С. Основи герменевтика. Посібник. – К.: Видавничий дім Києво-Могилянська академія, 2005. – 192 с.
12. Корсунский И. Иудейское толкование Ветхого Завета. – М.: Типография М. Лаврова, 1882. – 262 с.
13. Корсунский И. Новозаветное толкование Ветхого Завета. – М.: Типография Л. Снегирева, 1885. – 337 с.
14. Кудасевич Й. Богословсько-практичне введення до Святого Письма (методичний посібник). Пер. А. Бондар, Т. Шманько. – Львів: Свічадо, 1994. – 134 с.
15. Лановик З. Біблійна герменевтика: Становлення, методологія (символіко-алегоричний аспект літературознавчого дискурсу). Автореферат. – К., 2006. – 34 с.
16. Лезов С. История и герменевтика в изучении Нового Завета. – М.: Восточная литература РАН, 1996. – 375 с.
17. Марусяк М., прот. Книги Святого Письма Нового Завіту. Конспект лекцій. – Чернівці: Рута, 1999. – 60 с.
18. Марусяк М., прот. Біблійна історія Старого Завіту. У 2-х ч.. Навчальний посібник. – Чернівці: Рута, 2001. – 547 с.
19. Марусяк М., прот. Четвероевангеліє. – Снятин: Прут Принт, 2001. – 390 с.
20. Марусяк М., прот. Книга Діянь святих Апостолів. Ісагогіко-екзегетичний огляд. – Чернівці: Рута, 2004. – 336 с.
21. Марусяк М., прот. Сборні послання. Ісагогіко-екзегетичний огляд. – Чернівці: Рута, 2005.
22. Марусяк М., прот. Послання апостола Павла. Ісагогіко-екзегетичний огляд. Навчальний посібник. – Чернівці: Рута, 2007. – 526 с.
23. Марусяк М., прот. Книга Одкровення апостола Іоана Богослова. Ісагогіко-екзегетичний огляд. Навчальний посібник. – Чернівці: Рута, 2008. – 176 с.
24. Мень А. прот., Ісагогика: Курс по изучению Священного Писания. Ветхий Завет. – М.: Фонд имени Александра Меня, 2003. – 640 с.
25. Мень А., прот. Как читать Библию. Руководство к чтению книг Ветхого и Нового Завета. В трех частях. – М.: Фонд имени Александра Меня, 2005. – Часть первая. – 415 с.
26. Пелікан Я. Кому ж належить Біблія? Історія Святого Письма крізь століття. К.: Дух і літера, 2011.
27. Пол Е. Підручник з богослов'я [Пер. з англ. 2-е вид.]. – Львів : Українська баптистська теологічна семінарія, 2017. – 604 с.
28. Православие и Библия сегодня. Сборник статей. К.: Центр православной книги, 2006.
29. Савваитов П. Православное учение о способе толкования Священного Писания. – СПб.: В типографи Якова Трея, 1857. – 162 с.

30. Синило Г. Библия как пам'ятник культуры. ТаНаХ (Ветхий Завет). В 2 ч. – Минск: БГУ, 1999. – Ч. 1. – 106 с.
31. Стилианопулос Т. Новый Завет: Православная перспектива. Писание, предание, герменевтика. Пер. с англ. Н. Холмогорова. – М.: Библейско-богословский институт св. апостола Андрея, 2008. – 296 с.
32. Тисельтон Э. Герменевтика. Черкассы: Коллоквиум, 2011. – 238 с.
33. Schleiermacher Fr. Hermeneutics: The Handwritten Manuscripts. Missoula: Scholars Press, 1977.
34. Terry M. S. Biblical Hermeneutics: A Treatise on the Interpretation of the Old and New Testaments. Grand Rapids: Zondervan, 1974.